

de RADIUS (REW, 3, 6997), sense cap analogia semàntica: l'explicació fa somriure: és que el TdF l'havia agrupat en un mateix article amb oc. mod. *rejolo/rjolo/rajolo* «esse, goupille, cheville de fer qu'on met au bout de l'essieu pour retenir la roue» [cf. *raig* de roda], amb el qual òbviament no té res a veure. Simonet, si bé més particularment per al cast. AZULEJO, DECH [probable arabisme també, si bé d'un altra font, i amb més dubtes que *rajola*], ho volia fer venir del greco-llatí *asarōtos* «pavé en mosaïque» [Plini, d'on més tard adj. *asaroticus*], derivat privatiu del gr. *σάρω* 'jo escombro', *σάρος* 'escombra, escombraria', mots sense prolongació romànica, i que pel costat fonètic quedaven ben lluny de *rajola*, d'*azulejo* i de *agur/agurr*.

Rajola 'raora' ultracorreció merament individual de *raiola* (a causa de *roia/roja* etc.: un fet de paraula, no llengua). Per als diversos *rajol*-, V. *raig* i *rajola* *Ral* m. i *cami ral*, V. *rei* *Ralea* no és mot català, V. DCEC/DECH, RALEA *Ralera*, *ralet*, V. *rei*

RALINGA, 'gràtil' a penes mai mot català, pres del germanisme fr. *ralingue* (DCEC/DECH, RELINGA). □ 1ª doc: Lab. 1864

DERIV.: *Ralingar* [id] l'usen alguns mariners en lloc dels genuïns *llavorar* (*la vela*), *flamejar* o *cosir-la*

Raltu: no Lab. ni enlloc: invenció d'un plumífer de Salvat, a base dels cast. *ralear*, *ralea* *Rall* 'mena de xarxa', veg. *ret*; en l'acc. 'assenyalador o busca d'un rellotge de sol' [DTO. 1647; Lab. 1840-88] és mala grafia o ultracorreció de *rai* (dialèct per RAIG o manlleu dial del cast), l'acc. 1, 2, d'*AlcM* i en *rall*, *AlcM* VI i VIII (no Lab.) és invenció d'un plumífer de Salvat calcant accs. castellanes d'*esparavel* i *rallo*, o deturpant el cat. *RAI* II (tots tres manquen en Lab.); 'ratlladora d'aliments', veg. *ratllar* (RATLLA); 'rotllo de conversa etc.', veg. RALLAR.

Ralla, *rallada*, *ralladissa*, *rallador*, *ralladura*, *rallament*, *rallapà*, *rallar* 'fer una ratlla', V. *ratlla* i *rallar*

RALLAR, 'xerrar, garlar', mot paral·lel a l'oc. *ralbar* id, fr. *railler* 'conversar burlescament', it. *ragliare* 'bramar' i port. *ralbar* 'conversar o renyar en veu alta', que potser provenen d'un *RAGÜLARE ja present en llatí vulgar, però de formació incerta (probablement tardà i provincial): és versemblant que hi sorgís com una metàtesi popular de GARRÜLARE 'garlar o parlar massa' provocada per quasi-sinònims com RUGIRE 'bramar', RINGERE 'reganyar, grunyar amb fúria', RAUCARE 'roncar', 'cridar (certes bèsties)'. □ 1ª doc.: 1399, Bernat Metge.

«--- No és cosa en lo món tan intolerable com fembra rica: De llur parlar e *rallar*, que és una cosa fort malestant en fembra, qui te'n poria dir la centena part? Los maestros en Teologia, los doctores en cascun Dret --- soferen ab --- poc dormir --- per aconseguir aquella, e après molts anys --- E aquestes en un ma-

tí --- saben --- del Pare e del Fill e --- e ---»; «Dit has --- que les dones són parleres e *ralladores* --- a gran tort les acuses --- no se'n segueix damnatge a algú; mas no és axí dels hòmens, lo parlar e *rallar* dels quals és abominable a Déu --- e fort damnós a molts»; «los hòmens --- deliten-se molt en oïr trufadors, escarnidors, herauts, *ralladors*, mals parlers, cridadors, avotadors ---», *Somni* III i IV (NCL, 119.23; 160.27, 160.10, 166.5).

«La amor dels jóvens, per ço que --- sobre ells poureu anar *rallant* e motejant» (*Decam.* VIII, § 7, 474.25, trad. it. *carolare e giostrare*); «si tu ague<s>sas vistas las suas galtas com yo vivia, e si *rellar* e gargantejar la aguesas oйда, per ventura tu-m daries laugera-ment fe ---», «te maldeia --- solament per voluntat de garrulejar e *rayllar*, en què molt se adelita», *Corbatxo*, BDLC XVII, 115.30; «--- se diu / --- / simpla coloma / --- / e sense fel: / no s par<a> a pèl / com de si *ralla*; / e, si s baralla, / fals a levar / e mal mesclar / nunca se n cansa / ---», JRoig (*Spill*, 7757). Altres exemples literaris de JRoig, *Curial*, *Joan Joan*, en *D'Ag*, d'un doc. mall. de 1488 en *AlcM*.

Avui *rallar* és quasi només un mot mallorquí i menorquí, intr. en el significat 'parlar', 'xerrar', no sempre pejoratiu encara que sí molt afectiu, i tirant cap al matis de 'garlar abundantament, familiarment', que entre altres es diu dels joves que festegen o tenen relacions; també de vegades tr. per 'criticar, retallar (algú), murmurar-ne'. Posat en boca dels segadors de Lluçmajor (BDLC XIV, 211) expressa simplement el garlar popular dels treballadors. Sobretot en menorquins, ben poc s'hi veu de matis pejoratiu o caricatural de cap mena: «Déu parla però no *rallen*» dita popular tradicional; «valga'm Déu, que no m'agrada / ses dones quan fan rohet: / elles *rallen* de secret: / colqu' s'endú sa somada!», Camps Merc., *Folk Men* I, 274, 138. Observem que Moll dona *ràlá* en el parlar de Ciutadella com mer sinònim de *parlar* i (igual que *rall*) pronunciat amb *l*, a diferència de *rayar* i *raya* 'ratllar o acte de ratllar pa etc.' i molts mots en -yl- històrica, pronunciat sempre amb *y* (*Misc. Alcover*, 454, 455). La dada mallorquina més antiga podria ser el passatge de la *Consueta de Tobies* (si bé aquest text es creu més aviat del S. XVI): «Jo contínuament treball / teixint, que no m torbe ni *rall* / ne, com les altres, me passeig» (NCL. CRX, 182.249).¹

Hi ha bastants i importants derivats, que convindrà exposar de seguida perquè mostren una àrea més extensa del mot, i antigues diferències d'altres menes. *Rall* amb el significat de 'acció de conversar brogidosa-ment', ja apareix en la *Dança de la Mort*, transmesa o escrita per l'erudit P. M. Carbonell, el cronista barceloní de c. 1480 amb el matis de 'conversa remorosa, xivarri': «No us cal fugir, En Thesorer, / ne son Loc-tinent, d'aquest ball: / seguiu lo rey, qui va primer, / car tothom s'ha <a> metre al ball» (co. 11), les dones «molt més que los jóvens, del *rall* se plevexen» (hi recorren, s'hi recreen) en el val. *Procés de les Olives*

Modernament no sols és molt viu a les Illes, que